

9. november 2021

Marečku, podejte mi pero!

Formálne vzdelávanie dospelých na Slovensku

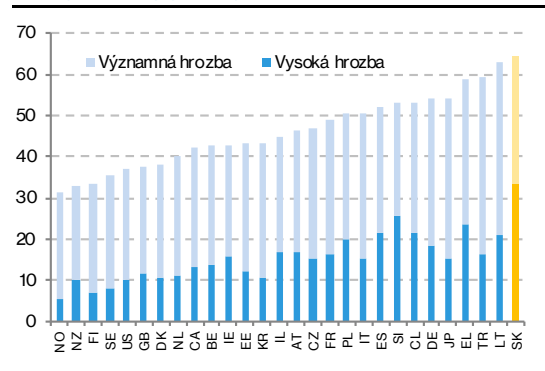
Ľuba Habodászová, Ivana Studená¹

V porovnaní s ostatnými krajinami EÚ Slovensko patrí medzi krajiny s nízkou účasťou dospelých na vzdelávaní napriek jeho významu pre zmeny na trhu práce. Nízky podiel súvisí so zaužívanou praxou nadobúdať formálne vzdelanie v školách pred nástupom na trh práce, čo ide ruka v ruku s jednotvárnou ponukou vzdelávacích príležitostí. Pre návrat dospelých do formálneho vzdelávania odporúčame zvýšiť pestrosť ponuky študijných programov na vysokých školách, hlavne profesijne orientovaných krátkodobých terciárnych a bakalárskych programov. Takisto odporúčame zvýšenie dostupnosti druhošancového vzdelávania ako nástroja pre zníženie bariér pre účasť na ďalšom vzdelávaní nízkovzdelaných dospelých.

Hrozba automatizácie a vysoká miera odborového nesúladu predstavujú najväčšie výzvy slovenského trhu práce, ktoré môžu byť zmiernené vzdelávaním dospelých. Možnosťami sú návrat do vzdelávacieho systému za účelom získania vyššieho stupňa vzdelania, získanie novej, prehĺbenie alebo rozšírenie existujúcej kvalifikácie, a kontinuálne neformálne vzdelávanie formou kurzov, školení a pod.²

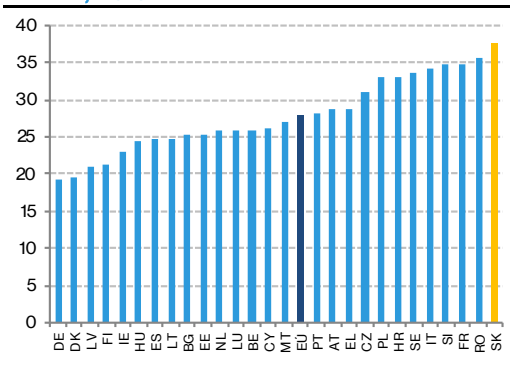
Vzdelávanie dospelých umožňuje reagovať na zmeny na trhu práce...

Graf 1: Podiel pracovných miest ohrozených automatizáciou v %³

Zdroj: OECD Employment Outlook 2019, Figure 2.6

Graf 2: Odborový nesúlad pre vek 15-34 s minimálne stredoškolským vzdelaním v %, EÚ 27, 2019⁴

Zdroj: Eurostat, LFS, Skills mismatch experimental indicators

¹ Ľ. Habodászová - IFP MFSR, I. Studená - Prognostický ústav, Centrum spoločenských a psychologických vied SAV. Za cenné pripomienky autorky ďakujú Lucii Šrámkovej, Michalovi Habrmanovi (IFP) a recenzentom komentára.

² Zákon o celoživotnom vzdelávaní 568/2009 v §2 rozlišuje školské vzdelávanie završené dosiahnutím stupňa vzdelania a ďalšie vzdelávanie nadväzujúce na dosiahnutý stupeň vzdelania. Druhy ďalšieho vzdelávania sú vymedzené v §4.

³ Pracovné pozície s vysokou hrozbou automatizácie majú odhadovanú pravdepodobnosť automatizácie danej pozície najmenej 70 %. Pracovné pozície s významnou hrozbou majú odhadovanú pravdepodobnosť automatizácie medzi 50 až 70 % (OECD výpočty na základe testovania zručností dospelých (PIAAC) (Nedelkoska, L. and G. Quintini (2018)).

⁴ Miera odborového nesúladu závisí od mapovania skupín študijných odborov na skupiny povolani (Montt, G. (2015), M. H. J. Wolbers, (2003)). Preto hodnoty môžu byť vyššie, ak je mapovanie „prísne“, alebo nižšie, ak je mapovanie viac „velkorysé“ (neexistuje medzinárodne zjednotená metodika). Uvádzaný indikátor a jeho hodnoty sú z tohto dôvodu len orientačné. Napriek relatívne vysokému nesúladu v tomto medzinárodnom porovnaní, Slovensko dosahuje nadpriemernú zamestnanosť absolventov SŠ aj VŠ vo vekovej skupine 20-34 oproti európskym krajinám (Eurostat, [EDAT_LFSE_24]). To znamená, že nesúlad nepredstavuje výraznú bariéru zamestnanosti, môže však ovplyvniť napríklad využitie zručností na pracovisku.

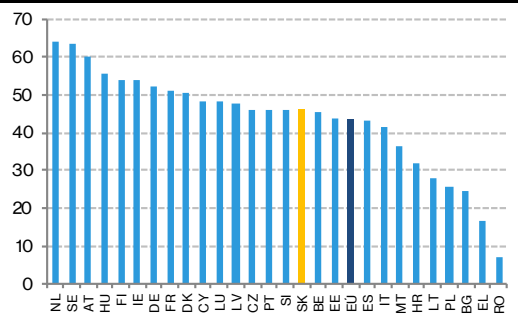
...napriek tomu sa na Slovensku neteší veľkej popularite

Vzdelávanie dospelých na Slovensku zaostáva. Oficiálne zdroje z medzinárodných prieskumov ohľadom účasti dospelých na vzdelávaní sa líšia v závislosti od referenčného obdobia, počas ktorého sa vzdelávanie malo uskutočniť (Box 2). V prípade účasti dospelých na vzdelávaní za posledných 12 mesiacov pred prieskumom, je účasť na Slovensku priemerná, no zároveň sme na chvoste v priemernom počte hodín vo vzdelávaní dospelých.

BOX 1: Aký je rozdiel medzi celoživotným vzdelávaním a vzdelávaním dospelých

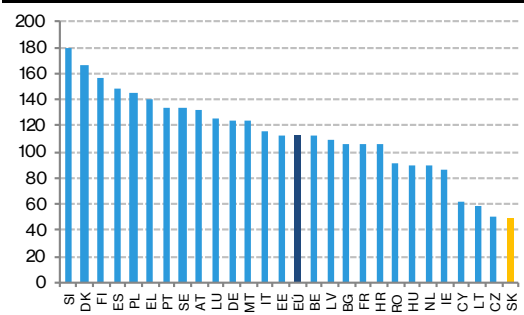
Na Slovensku sa zvyknú termíny celoživotné vzdelávanie (CŽV) a vzdelávanie dospelých (VD) používať ako synonymá, čo nie je správne. Koncept celoživotného vzdelávania (lifelong learning) zdôrazňuje dôležitosť aktívneho postoja k učeniu sa od "kolísky až po hrob". Vzdelávanie dospelých (adult learning), u nás označované ako ďalšie vzdelávanie, je súčasťou konceptu celoživotného vzdelávania. Pre meranie účasti dospelých na vzdelávaní sa sledujú relevantné vzdelávacie aktivity od veku 25 rokov. Sleduje sa formálne vzdelávanie v školskom systéme a neformálne vzdelávanie (kurzy, školenia a pod.), ktorých hlavná charakteristika je, že sú štruktúrované a organizované. Neštruktúrované a zároveň úmyselné vzdelávacie aktivity (ako napríklad samoštúdium alebo prehliadka múzea s odborným sprievodom) sa nazývajú informálne učenie sa⁵. Informálne vzdelávanie sa neuvádza v hlavných štatistikách. Legislatívne je na Slovensku celoživotné vzdelávanie prepojené s ďalším vzdelávaním dospelých na základe zákona č. 568/2009 Z.z. o celoživotnom vzdelávaní.

Graf 3: Účasť dospelých na vzdelávaní za posledných 12 mesiacov v %, EÚ27, vek 25-64

Zdroj: Eurostat, AES 2016, [trng_aes_101]

Graf 4: Priemerný počet hodín účasti dospelých na vzdelávaní za posledných 12 mesiacov, EÚ27, vek 25-64

Zdroj: Eurostat, AES 2016, [trng_aes_151]

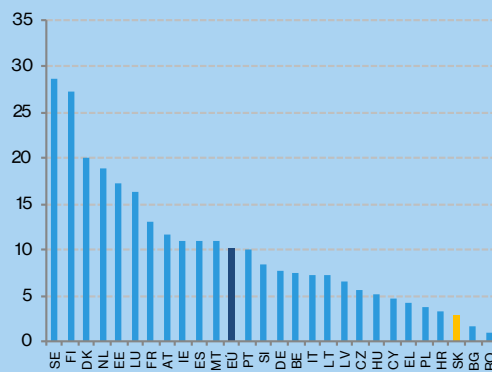
BOX 2: Ako sa meria účasť dospelých na vzdelávaní

Pre informácie o vzdelávaní dospelých (VD) na úrovni EÚ krajín máme dva hlavné zdroje medzinárodne porovnateľných údajov. Tieto sa líšia hlavne v referenčnom období ohľadom účasti dospelých na vzdelávacích aktivitách. Prvý indikátor je založený na informáciách zbieraných v rámci Výberového zisťovania pracovných síl (Labour force survey, LFS). Respondent uvádza účasť aspoň na jednej vzdelávacej aktivite za posledné 4 týždne. Slovensko je v tomto indikátore jednou z najslabších krajín v rámci EÚ a v čase táto účasť stagnuje.

⁵Podľa metodiky použitej pre prieskum AES – Classification of learning activities (CLA), Manual 2016.

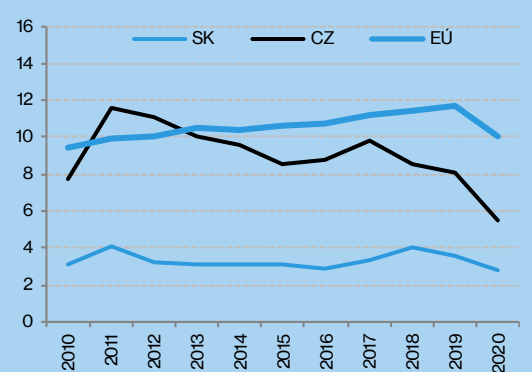
V tomto komentári analyzujeme údaje z druhého dostupného zdroja a to z prieskumu VD z roku 2016 (Adult Education Survey, AES). Tento prieskum je špecificky zameraný na VD a uskutočňuje sa raz za päť rokov od roku 2006. Referenčné obdobie pre účasť na vzdelávacích aktivitách je 12 mesiacov pred rozhovorom s respondentom a preto účasť na VD nie je priamo porovnateľná s účasťou podľa LFS. Nízka účasť podľa LFS pre Slovensko je zrejme dôsledkom krátkych vzdelávacích aktivít, ktoré lepšie zachytí prieskum s dlhším referenčným obdobím akým je AES. To potvrdzuje vyššia percentuálna účasť v AES spojená s nízkym počtom hodín vo vzdelávaní.

Graf 5: Účasť dospelých na vzdelávaní za posledné 4 týždne v %, vek 25-64, 2020

Zdroj: Eurostat, [tmg_ifs_01]

Graf 6: Účasť dospelých na vzdelávaní za posledné 4 týždne v %, vek 25-64, trend

Zdroj: Eurostat, [tmg_ifs_01]

Rozdiely v účasti medzi dvoma prieskumami sú dané aj odlišnou formuláciou otázky ohľadom vzdelávacích aktivít. V prípade AES otázka obsahuje i zaúčanie na pracovisku a vzdelávanie v oblasti záľub⁶.

Otvorený systém formálneho vzdelávania je potrebný pre mobilitu na trhu práce

Formálne vzdelávanie dospelých prispieva k vyššej mobilite na trhu práce⁷. Systém formálneho vzdelávania⁸ by mal umožňovať flexibilný návrat dospelých za účelom získania zručností vo vyššom stupni vzdelania, prípadne umožniť kariérovú zmenu vyžadujúcu si formálne vzdelávanie. Na druhej strane, neformálne vzdelávanie je dôležité pre udržanie a dopĺňanie zručností (jazykové, práca s IKT a pod.) a tiež by malo pružne vytvárať možnosti pre rekvalifikáciu⁹.

Napriek tomu je účasť dospelých na formálnom vzdelávaní na Slovensku najnižšia spomedzi európskych krajín. Priemerný vek účastníkov v tomto druhu vzdelávania patrí

⁶ Otázka v LFS znie: „Zúčastnili ste sa v posledných 4 týždňoch (končiac minulým/referenčným týždňom) aspoň 1 hodinu na kurze, školení, doučovaní, konferencii alebo na inej forme vzdelávania okrem prípravy na povolanie?“ Otázka v AES znie: „Zúčastnili ste sa v priebehu posledných 12 mesiacov s cieľom zlepšiť Vaše zručnosti a poznatky v akejkoľvek oblasti (vrátane záľub) a) kurzu, školenia, b) workshopu, seminára, prednášky, c) zaučenia alebo zaškolenia na pracovisku pod odborným vedením, d) súkromných hodín“

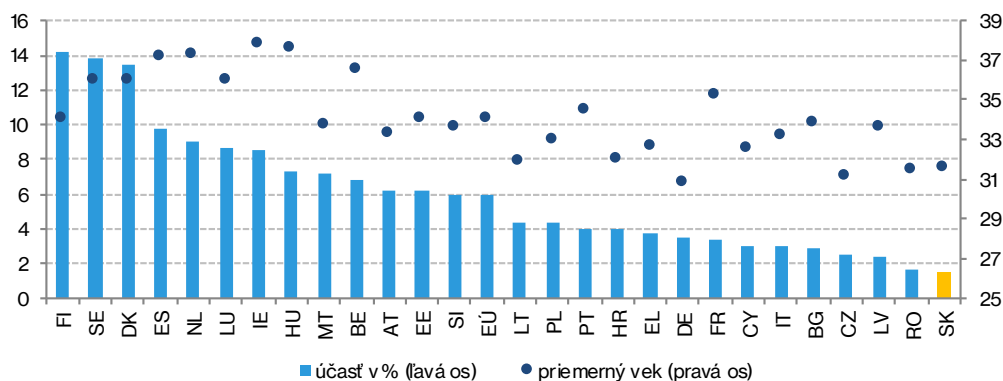
⁷ Pod mobilitu pracovnej sily patrí nielen geografická mobilita, ale aj mobilita medzi zamestnávateľmi, povolaniami a pozíciami. Typickým príkladom pre bariéry v mobilite sú požiadavky pre regulované povolania, ako napríklad pre pedagogických zamestnancov.

⁸ Za formálne vzdelávanie sa považuje vzdelávanie odohrávajúce sa v inštitúciách školského vzdelávania vedúce k získaniu stupňa vzdelania alebo aj kvalifikácie v krajinách, kde sú vzdelávacie výsledky previazané s Národným kvalifikačným rámcom ([Manuál pre AES 2016](#)).

⁹ Rekvalifikačné vzdelávanie je vzdelávanie v akreditovanom vzdelávacom programe, ktorý vedie k získaniu čiastočnej kvalifikácie alebo k získaniu úplnej kvalifikácie – odbornej spôsobilosti pre jednu alebo viac pracovných činností v inom povolaní ako v tom, pre ktoré fyzická osoba získala kvalifikáciu prostredníctvom školského vzdelávania (§4 ods. 1 písm. b) zákona č. 568/2009 Z.z.),

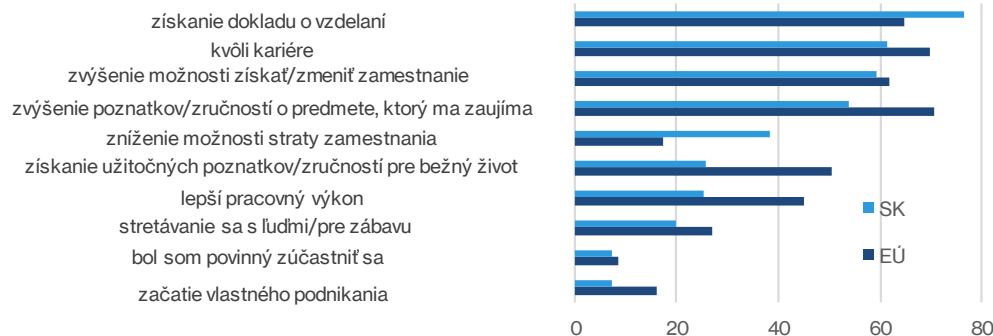
k tým najnižším. Najčastejšie uvádzanými dôvodmi pre účasť na formálnom vzdelávaní pre ľudí nad 25 rokov je získanie dokladu o vzdelaní, zlepšenie kariérnych vyhládok a získanie práce alebo zmena zamestnania. V iných európskych krajinách je častým dôvodom aj zvyšovanie poznatkov v oblasti vlastných záujmov.

Graf 7: Účasť dospelých na formálnom vzdelávaní v % a priemerný vek účastníkov, 2016

Zdroj: AES 2016, vlastné výpočty IFP

Graf 8: Dôvody pre účasť dospelých na formálnom vzdelávaní, 2016

Zdroj: AES 2016, vlastné výpočty IFP

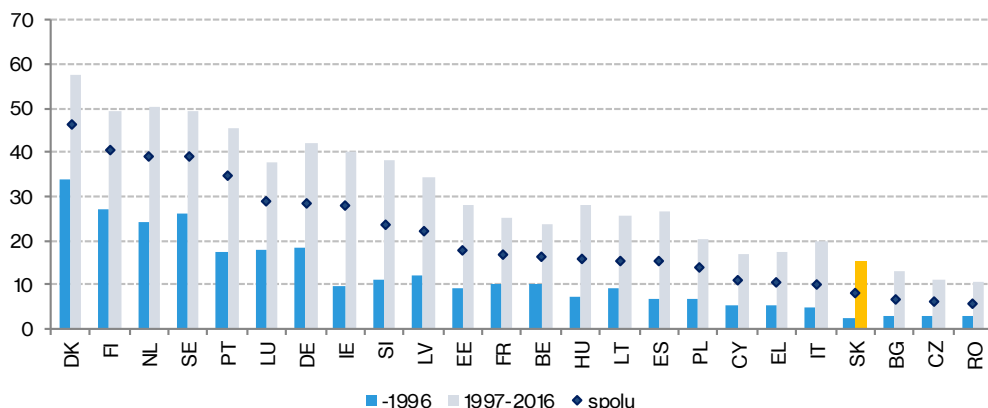
Formálne vzdelávanie je na Slovensku koncentrované v mladosti, málo ľudí sa vracia do školy vo vyššom veku

V medzinárodnom porovnaní má Slovensko nízky podiel netradičných absolventov. Vzdelávanie dospelých typicky merané od 25 rokov sme rozšírili na koncept netradičných absolventov v populácii. Za netradičných absolventov považujeme tých, ktorí z rôznych dôvodov (práca, materstvo a i.) ukončili stupeň vzdelania vo vyššom veku, aký je typický pre daný stupeň¹⁰. Podiel netradičných absolventov je u nás nízky, aj keď sa v posledných desaťročiach zvýšil. To znamená, že väčšina populácie nadobudne

¹⁰ Typické je napríklad ukončenie ZŠ vo veku 15 rokov alebo maturita vo veku 19 rokov. Pre výpočet podielov používame stropy pre najkratšiu vzdelávaciu cestu pre individuálne stupne vzdelania tak, aby umožnili medzinárodne porovnanie (na základe návrhu Desjardins, 2020): ISCED 1-2 19 rokov, ISCED 3 21 rokov, ISCED 4 23 rokov, ISCED 5-6 26 rokov, ISCED 7 30 rokov. Ide o respondentov vo veku 25-64 v čase prieskumu, ktorí dosiahli stupeň vzdelania (ISCED 2 a viac) v období predchádzajúcom prieskumu. V grafoch 9 a 10 nie sú respondenti s neukončenou ZŠ, prípadne bez vzdelania. V prieskume bol tento podiel pre Slovensko 0,3 %, vo všetkých EÚ krajinách 4,25 %.

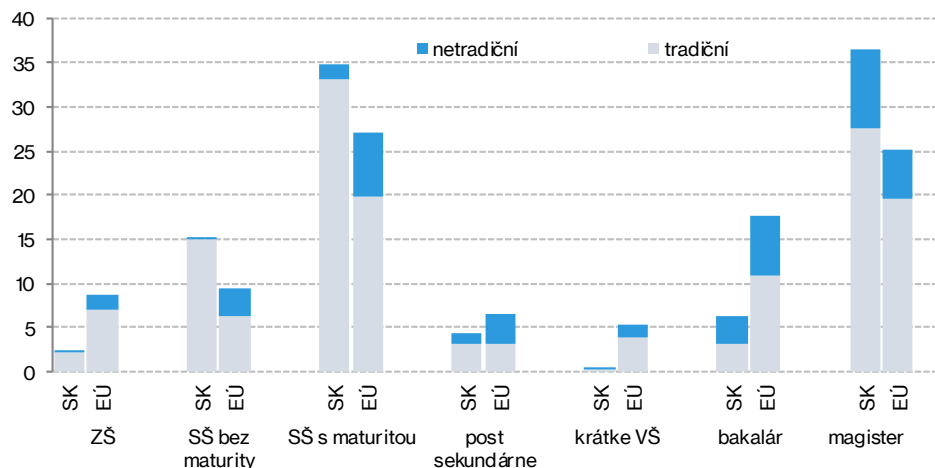
stupeň vzdelania ako tradiční študenti v mladšom veku¹¹. Nižší podiel účasti dospelých na formálnom vzdelávaní v medzinárodných porovnaníach je dôsledkom aj tohto efektu.

Graf 9: Podiel netradičných absolventov v % (absolventi do roku 1996 a v rokoch 1997-2016)

Zdroj: AES 2016, vlastné výpočty IFP

Graf 10: Podiel netradičných absolventov v jednotlivých stupňoch vzdelania v %, absolventi v 1997-2016

Zdroj: AES 2016, vlastné výpočty IFP

Úroveň dosiahnutého vzdelania v populácii sa prejavuje v štruktúre netradičných absolventov. Účasť dospelých vo formálnom vzdelávaní ovplyvňuje aj dosiahnutá vzdelanosť úroveň v krajine. Na Slovensku máme vysoký podiel stredoškolsky vzdelanej populácie, ktorá získala vzdelanie pred nástupom na trh práce. Formálne vzdelávanie netradičných absolventov je aj z tohto dôvodu vidieť hlavne v terciárnom

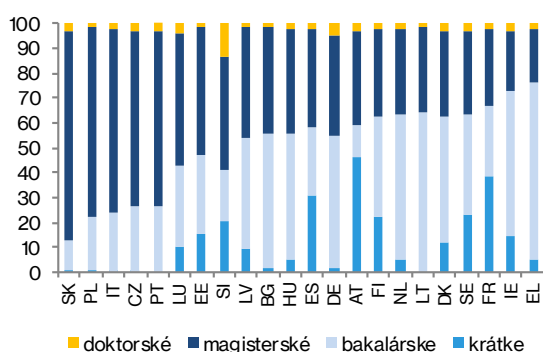
¹¹ Slovensko má jeden z najvyšších podielov populácie so stredoškolským a vyšším stupňom vzdelania (ISCED 3 a viac), pričom za stredoškolské vzdelanie sa považujú aj odbory bez maturity, okrem dvojročných programov. V kombinácii s nízkou účasťou na formálnom vzdelávaní dospelých a malým podielom netradičných absolventov to znamená, že väčšina ľudí so stredoškolským a vyšším vzdelaním ho absolvovala ako tradiční študenti.

Profesijne orientované krátke programy sú flexibilnejšie v prepájaní vzdelávania a potrieb trhu práce

vzdelávaní. V porovnaní s európskymi krajinami máme nadmerný podiel netradičných študentov v magisterskom stupni vzdelania odrážajúci celkovú distribúciu vysokoškolsky vzdelanej populácie s medzinárodne najvyšším podielom magistrov.

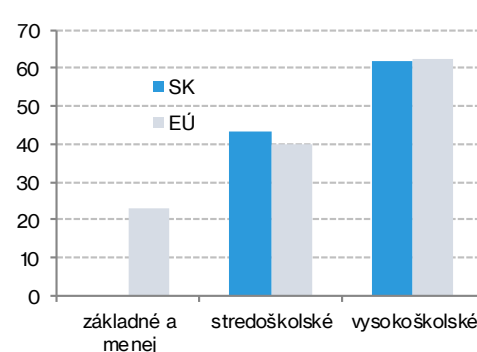
Na Slovensku máme málo bakalárov a krátke terciárne programy poskytované vysokými školami v ponuke úplne absentujú¹². Tieto sú podľa štandardizácie orientované viac profesijne a menej akademicky¹³. V spolupráci so zamestnávateľmi sa u nás do praxe zatiaľ zavádzajú profesijne orientované bakalárske programy skôr pre tradičných študentov, ktoré obsahujú povinnú prax vo firme v dĺžke najmenej jeden semester¹⁴. Ponuku terciárnych študijných programov nižšieho stupňa brzdia aj regulácie verejného sektora, v ktorom je na mnohé pracovné pozície vyžadovaný magisterský stupeň vzdelania¹⁵.

Graf 11: Podiel absolventov terciárneho vzdelania podľa stupňov, vek 25-64, 2019

Zdroj: OECD database, Educational attainment and labour-force status

Graf 12: Účasť dospelých na formálnom a neformálnom vzdelávaní, podiel jednotlivých stupňov vzdelania v %, 2016

Zdroj: Eurostat, [trmg_aes_102]

Nízke vzdelanie sa spája s takmer neexistujúcim vzdelávaním vo vyššom veku

Problémom je tiež absentujúce vzdelávanie v skupinách obyvateľstva, ktoré to potrebujú najviac. S rastúcim stupňom vzdelania rastie aj podiel účastníkov v oboch typoch vzdelávania dospelých (formálne aj neformálne). Pre ľudí, ktorí dosiahli najviac základné vzdelanie (ZŠ a menej), je na Slovensku tento podiel nízky do tej miery, že sa nevykazuje v oficiálnych dátach¹⁶. Snaha zvýšiť účasť dospelých na vzdelávaní je teda úzko spojená aj so znižovaním podielu ľudí s nízkym stupňom vzdelania¹⁷, s čím súvisí aj znižovanie podielu mladých predčasne ukončujúcich vzdelávanie¹⁸.

¹² Ide o ISCED 5, ktorý podľa klasifikácie UNESCO patrí k terciárnemu vzdelávaniu. Na Slovensku je tento stupeň vzdelania ponúkaný v rámci postsekundárneho vzdelávania na stredných školách a na konzervatóriách. Ide o programy špecializačného štúdia a programy vyššieho odborného štúdia (Priradovacia správa SKKR k EKR 2017).

¹³ UNESCO Institute for Statistics, *International Standard Classification of Education, ISCED 2011*.

¹⁴ Kritériá akreditácie profesijne orientovaných bakalárskych študijných programov vysokoškolského vzdelávania. V súčasnosti je otvorený profesijný bakalársky program len na Strojnickej fakulte STU, očakáva sa otvorenie 9 nových programov (Súhrnná implementačná správa za rok 2019).

¹⁵ Zamestnanosť a mzdy vo verejnej správe, UHP (2020).

¹⁶ Hovoríme o nízkej spoľahlivosti odhadu pre populáciu kvôli veľmi nízkemu počtu respondentov v danej kategórii.

¹⁷ Mediánová hodnota pre podiel ľudí s najviac ZŠ vzdelaním v populácii 25-64 rokov pre krajiny EÚ bola v roku 2020 14,5 %. Hodnota pre Slovensko bola 7,3 % (Eurostat, [edat_ifs_9903]).

¹⁸ Ide o mladých ľudí vo vekovej skupine 18-24 rokov, ktorí dosiahli najviac ZŠ vzdelanie a nezúčastňujú sa žiadneho ďalšieho vzdelávania alebo odbornej prípravy (Eurostat, [edat_ifse_14]). Podiel tejto skupiny na Slovensku v čase rastie: v roku 2010 predstavoval hodnotu 4,7 % a v roku 2020 je už 7,6 %. Aj keď je tento

Existujúce nástroje pre vzdelávanie ľudí bez ukončenej základnej školy zlyhávajú. Nedokončenie základného stupňa vzdelania sa spája hlavne s vplyvom socio-ekonomického zázemia. Základné vzdelanie je nevyhnutné pre štúdium na vyššom stupni formálneho vzdelávania a takisto je podmienkou pre účasť na niektorých typoch neformálneho vzdelávania dospelých poskytovaných cez úrady práce. Existujúci systém návratu do vzdelávacieho systému za účelom získania ZŠ vzdelania, tzv. druhošancové vzdelávanie, je vyhodnotený ako neefektívny¹⁹ a nekvalitný²⁰ (pozri Box 3).

BOX 3: Ako funguje druhošancové vzdelávanie na Slovensku

Návrat do formálneho vzdelávacieho systému za účelom dosiahnutia nižšieho stredného vzdelania (u nás ZŠ vzdelanie) sa nazýva druhošancové vzdelávanie (DŠV). Na Slovensku podľa školského zákona ide o kurzy DŠV, ktoré môžu poskytovať základné školy a od roku 2012 stredné odborné školy²¹. V praxi má DŠV finančne aj organizačne slabú podporu. Financovanie na žiaka v kurze DŠV je 10 % normatívu pre žiaka ZŠ. Takýto kurz môže trvať maximálne rok, dennou alebo externou formou. Záujem o poskytovanie DŠV vzdelávania zo strany základných škôl je nízky, čo sa odráža aj na klesajúcom počte absolventov v kurzoch DŠV organizovaných základnou školou.

Dokončenie ZŠ vzdelania formou kurzov DŠV sa častejšie uskutočňuje na stredných školách a počet absolventov DŠV na SŠ v čase rastie. Aj keď môže tento druh vzdelávania poskytovať ktorákoľvek stredná odborná škola, v praxi ho poskytujú hlavne školy popri štúdiu na tzv. F odboroch (nižšie stredné odborné vzdelávanie, známe ako bývalé učilišťa). F odbory je možné absolvovať bez ukončenia ZŠ vzdelania, avšak po ich ukončení absolvent nemá automaticky dosiahnuté ZŠ vzdelanie. Úroveň získanej kvalifikácie umožňuje uplatnenie iba v pomocných profesiách.

Pre stredné školy je motivácia poskytovať tento druh vzdelávania pre žiakov bez ukončeného základného vzdelania vyššia ako pre základné školy. Stredná škola získa plný normatív za študenta v F odbore (výrazne vyšší ako pre ZŠ)²² a ak študent zároveň absolvuje aj kurz DŠV, tak škola získa dodatočných 10 % priemerného normatívu pre ZŠ²³. Ak študent úspešne absolvuje kurz DŠV v rámci štúdia v F odbore, môže pokračovať na danej strednej škole a získať vyšší stupeň vzdelania. Škole tak plynie normatív za pokračujúceho študenta. V praxi však tento mechanizmus zlyháva, napríklad nie všetky školy ponúkajúce F odbory ponúkajú kurz DŠV²⁴. Vzhľadom na klesajúcu ochotu základných škôl poskytovať tieto kurzy je potom z pohľadu žiakov ponuka poskytovateľov DŠV obmedzená. Ak študent nastúpi do F odboru na škole, ktorá neposkytuje kurz DŠV, znamená to, že po ukončení štúdia nemá doklad

priemer nižší ako priemer EÚ krajín, EÚ krajiny v čase tento podiel v priemere znížili. V roku 2010 bol priemer EÚ 12,1 % a v roku 2020 8,8 % (Eurostat, [edat_ifse_14]).

¹⁹ [Revízia výdavkov na ohrozené skupiny, Analýza To dá rozum.](#)

²⁰ [Správa školskej inšpekcie.](#)

²¹ § 30 ods. 5 a § 42 ods. 4 zákona 245/2008 (školský zákon).

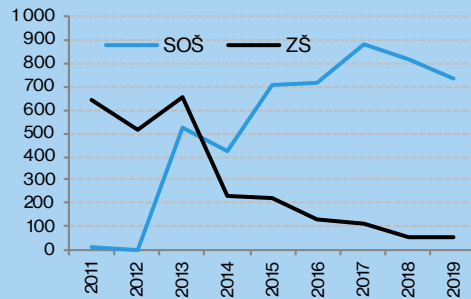
²² Normatív pre stredné odborné školy v kategórii 15 (kde je zaradená prevažná väčšina F odborov) bol v roku 2019 4 240 eur a pre ZŠ bol normatív 1 796 eur.

²³ Pre žiaka je táto kombinácia nevhodná. Žiaci doobeda študujú odborné predmety a poobede absolvujú predmety v rámci DŠV. Ak ukončia DŠV, začínajú štúdium v novom odbore od začiatku.

²⁴ Vysvetlením môže byť aj slabý záujem o relatívne náročné štúdium. Dôvody sú podrobnejšie opísané v Analýze To dá rozum. Detailnú analýzu problematiky vzdelávania žiakov bez ukončenej ZŠ vrátane terénneho výskumu poskytuje projekt [„Verejná správa aktívne podporujúca druhošancové vzdelávanie“](#) z dielne Inštitútu pre dobre spravovanú spoločnosť v spolupráci s ETP Slovensko.

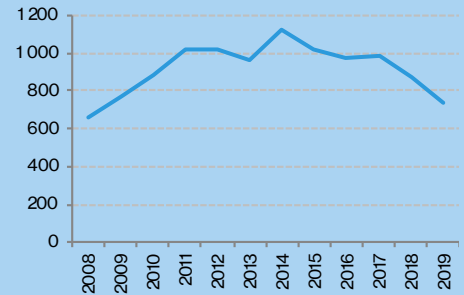
o úspešnom ukončení ZŠ vzdelania. Návrat do vzdelávacieho systému sa stáva nepravdepodobným.

Graf 13: Absolventi DŠV

Zdroj: CVTI

Graf 14: Absolventi F odborov

Zdroj: CVTI

Revízia výdavkov pre ohrozené skupiny na vylepšenie situácie navrhuje zflexibilnenie normatívu pre kurzy DŠV vzdelávania, ktorý by odrážal reálne náklady na žiaka. V takom prípade sa predpokladá, že by základné školy mali vyšší záujem o ponúkanie kurzov DŠV, čo by zlepšilo ich dostupnosť. Druhé opatrenie z dielne ÚHP navrhuje reguláciu počtu nastupujúcich žiakov do F odborov obdobne ako je to pri ostatných stredných školách a to hlavne z dôvodu slabej uplatniteľnosti absolventov niektorých existujúcich odborov. Treba však pripomenúť, že obe kompenzačné opatrenia pre ľudí bez ZŠ vzdelania majú rozdielne ciele. Existencia F odborov má za cieľ zvýšiť uplatniteľnosť absolventov bez ZŠ vzdelania na trhu práce a DŠV má za cieľ posilniť ich vzdelávaciu mobilitu. Z tohto dôvodu odporúčame uvažovať o týchto dvoch nástrojoch oddelene. Poznatky z praxe poukazujú aj na nedostatočnú ponuku neformálnych vzdelávacích kurzov pre posilnenie základných zručností (gramotností), ktorých nízka úroveň môže byť zásadnou bariérou pre úspešné absolvovanie formálneho DŠV²⁵.

Ako ďalej?

Flexibilný vzdelávací systém by mal poskytovať možnosti pre vzdelávanie počas celého dospelého života. Na základe dát sa ukazuje, že na Slovensku formálny vzdelávací systém je nastavený skôr pre potreby prípravy na trh práce pre mladých. Návrat dospelých do formálneho systému vzdelávania je nižší v porovnaní s európskymi krajinami, čo je podmienené aj štruktúrou ponúkaných programov. V tomto kontexte navrhujeme spestrenie ponuky terciárneho vzdelávania, najmä profesionálne orientovaných krátkych a bakalárskych programov. Pre nízkovzdelaných dospelých je nedosiahnutie základného vzdelávania bariérou pre ďalšie vzdelávanie, preto odporúčame posilnenie druhošancového vzdelávania.

Materiál prezentuje názory autoriek Inštitútu finančnej politiky (IFP) a SAV, ktoré nemusia nevyhnutne odzrkadľovať oficiálne názory Ministerstva financií SR. Cieľom publikovania komentárov Inštitútu finančnej politiky (IFP) je podnecovať a zlepšovať odbornú a verejnú diskusiu na aktuálne ekonomické témy. Citácie by sa preto mali odkazovať na IFP (a nie na MFSR) ako autorov týchto názorov.

²⁵ Studená, Gallová 2021, „Možnosti rozvoja základných zručností na Slovensku – východiská“.

Literatúra:

Desjardins, R. (2020), "PIAAC Thematic Review on Adult Learning", *OECD Education Working Papers*, No. 223, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/864d2484-en>.

Montt, G. (2015), "The causes and consequences of field-of-study mismatch: An analysis using PIAAC", *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, No. 167, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/5jrxm4dhv9r2-en>.

Maarten H. J. Wolbers, Job Mismatches and their Labour-Market Effects among School-Leavers in Europe, *European Sociological Review*, Volume 19, Issue 3, 1 July 2003, Pages 249–266, <https://doi.org/10.1093/esr/19.3.249>

Nedelkoska, L. and G. Quintini (2018), "Automation, skills use and training", *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, No. 202, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/2e2f4eea-en>.

ÚHP, Revízia výdavkov: Zamestnanosť a mzdy vo verejnej správe, 2020, <https://www.mfsr.sk/sk/financie/hodnota-za-peniaze/revizia-vydavkov/zamestnanost-mzdy-vo-verejnej-sprave/>

ÚHP, Revízia výdavkov: Ohrozené skupiny, 2020, <https://www.mfsr.sk/sk/financie/hodnota-za-peniaze/revizia-vydavkov/ohrozene-skupiny/>

To dá rozum, <https://todarozum.sk/>